

Jalovost kosmopolitismu

Ladislav Hejdánek

◆ přednáška | přípravné poznámky, česky, vznik: 18. 6. 1949 ◆ poznámka: přípravné poznámky k přednášce v Akademické Ymce

◆ lecture | preparatory notes, Czech, origin: 18. 6. 1949

Jalovost kosmopolitismu

Ladislav Hejdánek

◆ přednáška | přípravné poznámky, česky, vznik: 18. 6. 1949 ◆ poznámka: přípravné poznámky k přednášce v Akademické Ymce

◆ lecture | preparatory notes, Czech, origin: 18. 6. 1949

Jalovost kosmopolitismu

Ladislav Hejdánek

◆ přednáška | přípravné poznámky, česky, vznik: 18. 6. 1949 ◆ poznámka: přípravné poznámky k přednášce v Akademické Ymce

◆ lecture | preparatory notes, Czech, origin: 18. 6. 1949

Jalovost kosmopolitismu¹ [1949]

I.

Žijeme v době úpadku ducha. Duch dnes nevládne, ale byl svržen z královského křesla a dosud se skrývá u svých věrných, kteří mu zůstali. A přece, jaký je to král, jaký vládce! Není světodějnější moci nad sílu opravdového, vřelého, lásce a pravdě oddaného ducha. Jeho panství není z tohoto světa; nepotřebuje cisteren, neboť ví o živých pramenech. Je to duch aktivní, rozený organizátor světa – a přece je na příklad celé naše století obrovským dokumentem, jak je tento svět duchu dokonale cizí. Ale duch se nevzdává: má dvě mocné zbraně. Jednou je svoboda a druhou zákon. Těmi dobývá světa: pozvedá jej z prázdnoty a dává mu smysl; zakládá na jeho pustině oázy; vtiskuje mu svou tvář a tak uprostřed bezejmenného dává vznik tomu, co nazýváme domovem. Chaotické se mění ve známé, vzdálené se stává blízkým, cizí naším. Taková je duchovní aktivita ve světě.

II.

Ale na světě nic nemá neměnného trvání. Na světě nikdy nic není definitivně zabezpečeno. A tak ani domov. Přijde chvíle, že se nám začne rozpadat před očima. Je naléhavě potřeba oprav, možná, že je třeba mnohé zbořit a nově postavit. Tak přichází nové náboženství, nová civilizace, nový řád společenský: ano, tak přicházejí převraty duchovní i sociální, mravní i hospodářské. A tu duch nejednou propadá strachu a zmatkům a ve zmatku zapomíná, že má zbraně dvě, a bojuje pouze jednou. Nezáleží na tom příliš, která to je; v každém případě to je rezignace, útek, dezerce. Už to není onen světový organizátor, aktivní duch, neboť mu chybí dvě nejdůležitější známky pravosti ducha: předně jasné, určité přesvědčení, nekolísající víra – a za druhé pružnost, mladost, ustavičná pohotovost podívat se do očí novým událostem. Ve strnulosti a zkostnatělosti na jedné straně a v nedostatku jasné, praktické víry duch přestává být duchem.

zákony – reakce

svoboda – vykořeněnost[,], „*déraciné*“

lhostejnost k duchovním věcem – slabost

chybí *vnitřní vztah* k věci

neuznání *veř[ejného]* života – jen občan vesmíru

pryč od všeho „*ty máš*“

svalování ze sebe *odpovědnosti* za lid

bez *kroužku*, přátel, bez domova

popření *konkrétních závazků*, odůvodněné abstr[aktní] teorií

ve vědě:

bez centrálních problémů, bez jednotné metody: nic základního, svého se nechce dovědět (bystrý pozorovatel)

¹ Rukopis je na titulní straně opatřen přípisem „Přednáška v AY [= Akademické Ymce]“ a na první straně poznámkou „AY 18/6 49.“. – Pozn. red.

nejde v první řadě o to, svobodu zabezpečit, nýbrž uplatnit – a to lze jen loajálností²

Dnešní boj proti kosmopolitismu: politické pozadí

Problém je světový, obecný; nástin.

Potřeba vyjasnění. Dnešní náš úkol.

konkrétismus proti kosmopol[itismu]

je třeba být někde *doma*; kroužek, hnutí

1. úsilí ducha – světodějně
2. „doma“, „můj svět“, známost, blízkost × cizí svět *hmoty*
3. duchovní převraty – i sociální, hospodářské: konec konců však jde o pružnost *ducha*, ne žaludku
4. odumřelí duchové *brzdí*, ale *křečovitě se drží*: hlavní sídlo reakce
5. živí ještě duchové tak nemohou, i *utíkají* s (povýšeným pohrdáním)

svoboda

mezitřída – intelligence

internacionalismus

abstr[aktní] věda

kosmopol[itismus] především otázka *intelektuálů kněží* viz KR I. 191³

kosmopol[itní] úsilí je dnes vlastně ideálem stavovským: je to obrana

intelligence má vést národ; ale ona se vzdává této vlády a ponechává ji politikům

zájmy inteligentní se nesmějí podřizovat zájmům politickým; ale dnes zvláště je třeba připomenout, že inteligent nesmí utíkat od povinnosti formovat politiku

Reakcionářství je propastí, nad níž stojí dnes všechna nemarxistická intelligence; a těžko je nespadnout

pocit absurdnosti

málo sil – proto světová *orientace*

antologie cizích literárních proudů

byronism

jalové je to, co *jenom* dožívá

kosm[opolitismus] je slabost ducha

(nádech dobromyslnosti)

² Odtud dále pokračují patrně dřívější přípravné poznámky, snad i zápisky z diskuse po přednášce. – Pozn. red.

³ E. Rádl, *Je demokracie zárukou míru?*, in: *Křesťanská revue*, 1, 1927–1928, č. 6, str. 190–191, zde str. 191. – Pozn. red.